

Rådmannen

Rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2017-2020 - Budsjett 2017

Proessen

- **6. oktober:** Regjeringen legger frem forslag til statsbudsjett
- **Månedsskiftet oktober/november:** Rådmannen legger frem tilleggsinnstilling
- **29. november:** Formannskapet behandler forslaget til handlings- og økonomiplan 2017-2020, budsjett 2017
- **15. desember:** Bystyret behandler og vedtar handlings- og økonomiplan 2017-2020, budsjett 2017

Kommuneplanens hovedmål

- I 2020 er Trondheim en internasjonalt anerkjent teknologi- og kunnskapsby
- I 2020 er Trondheim en bærekraftig by, der det er lett å leve miljøvennlig
- I 2020 er Trondheim en inkluderende og mangfoldig by
- I 2020 er Trondheim kommune en aktiv samfunnsutvikler og attraktiv arbeidsgiver

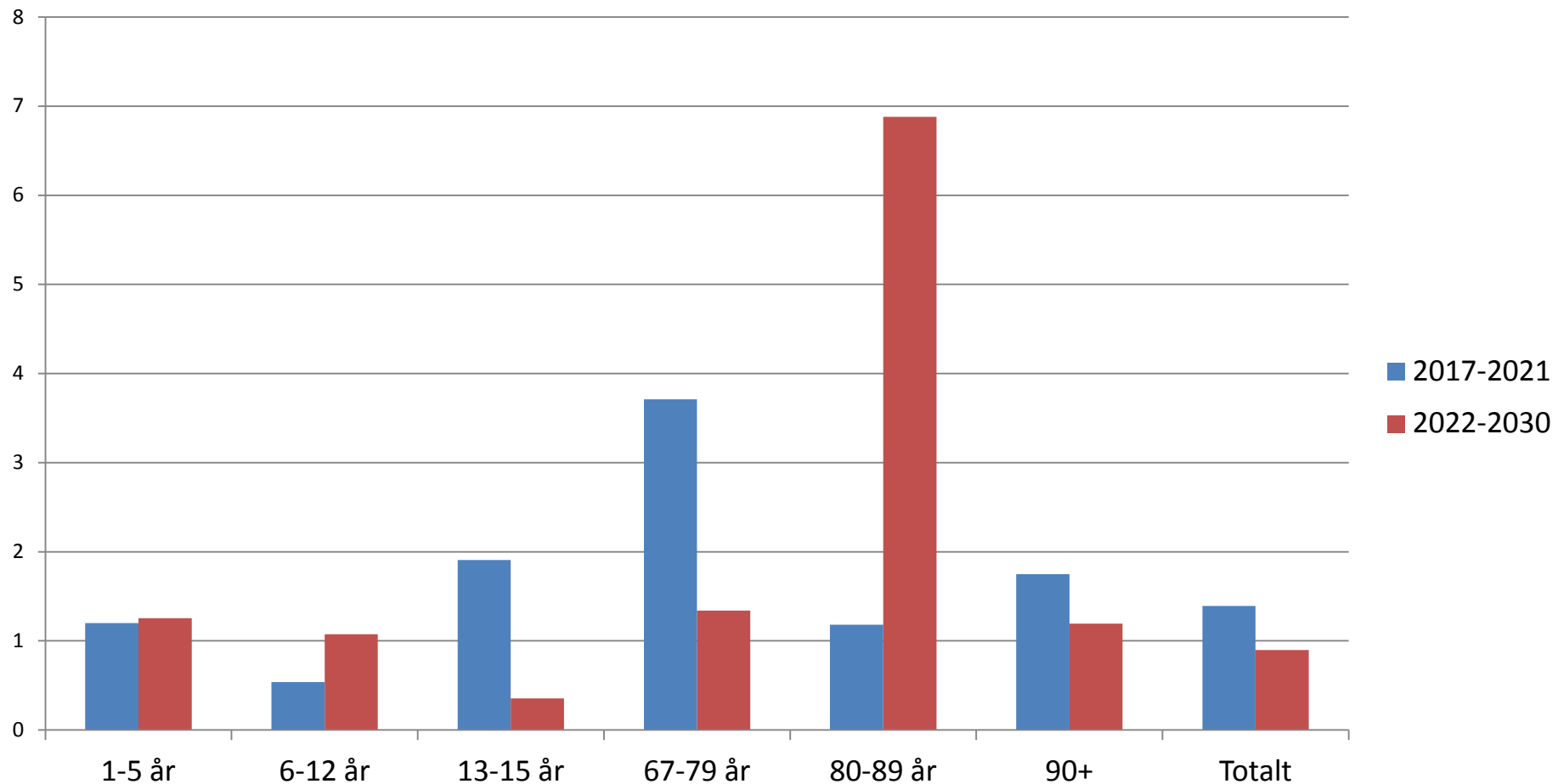
Innovasjon

Tidlig innsats

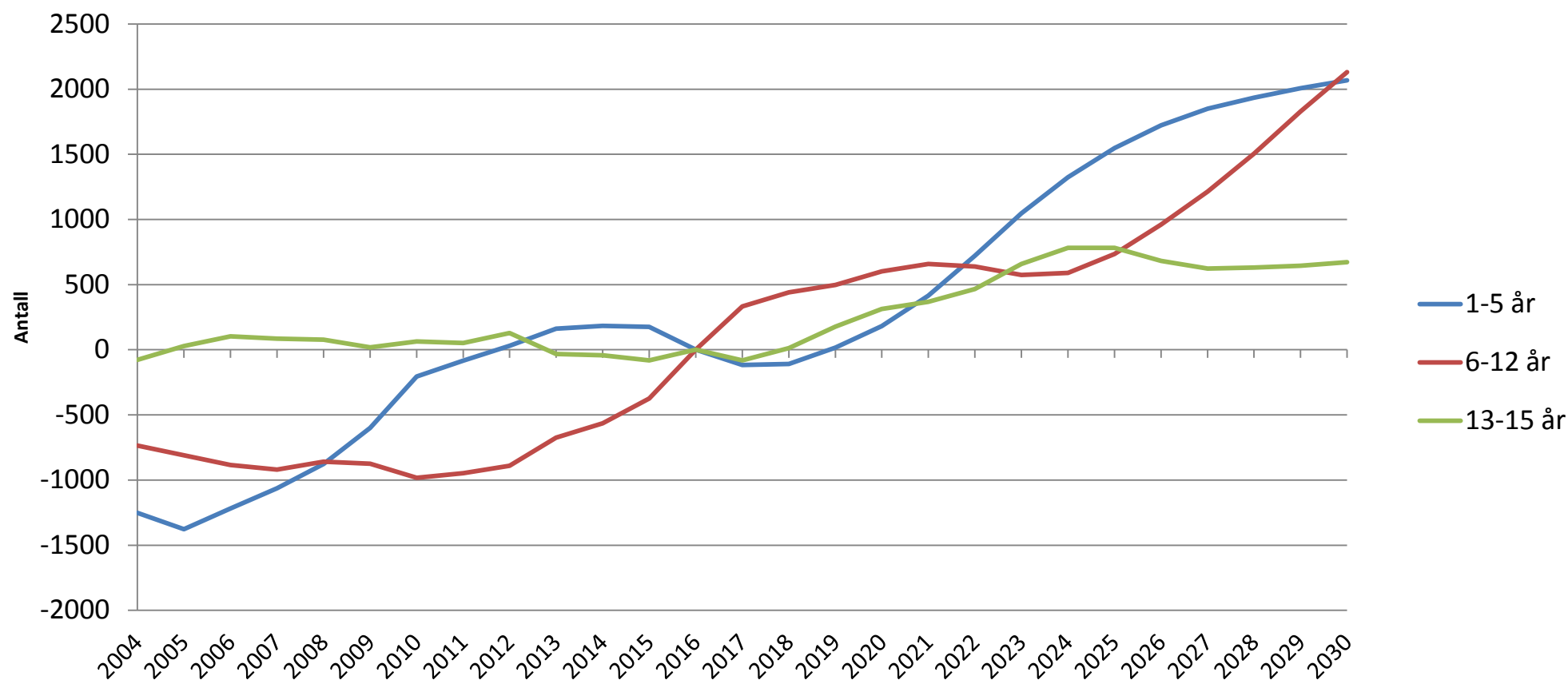
Ledelse og medarbeiderskap

Byen vokser

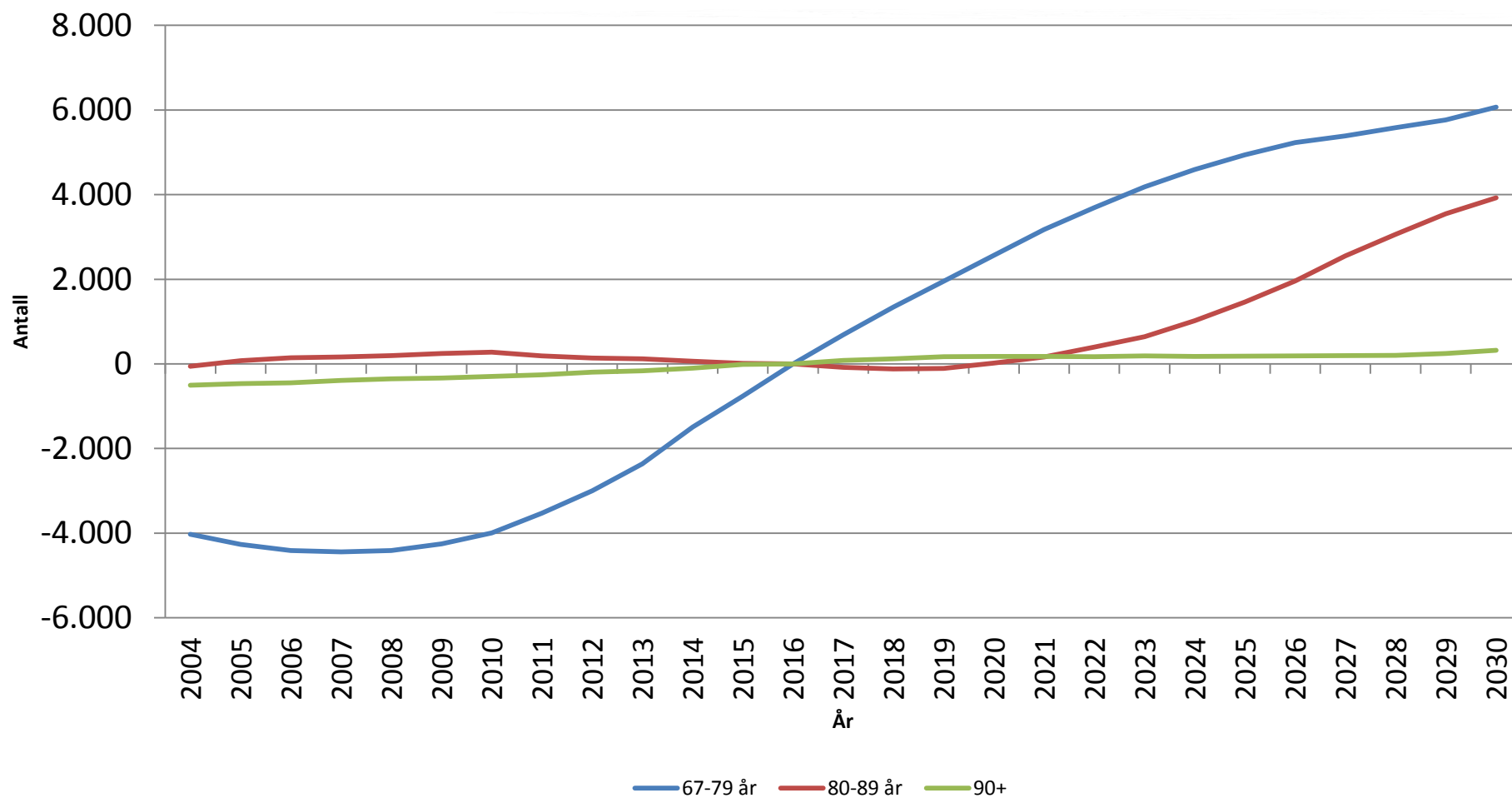
33 000 flere innbyggere i 2030

Utvikling i antall barn/ungdom 2004-2030

Utvikling i antall eldre 2004-2030

Hovedtrekk

- Tjenestetilbudet videreføres i hovedsak på dagens nivå
- Videreføring av styrking av helse- og omsorgstjenestene
- Omprioritering skole – til fordel for barn med særskilte behov

Flere hovedtrekk

- Styrking av flere tjenesteområder:
  - Rus og psykiatri
  - Idrett
  - Tidlig innsats barnehage
  - Bo- og aktivitetstilbud
- Innsparinger og effektiviseringer på til sammen 90 mill kr
- Høyt investeringsnivå og økt gjeldsgrad
- Økt betaling av avdrag

Usikkerhet i opplegget

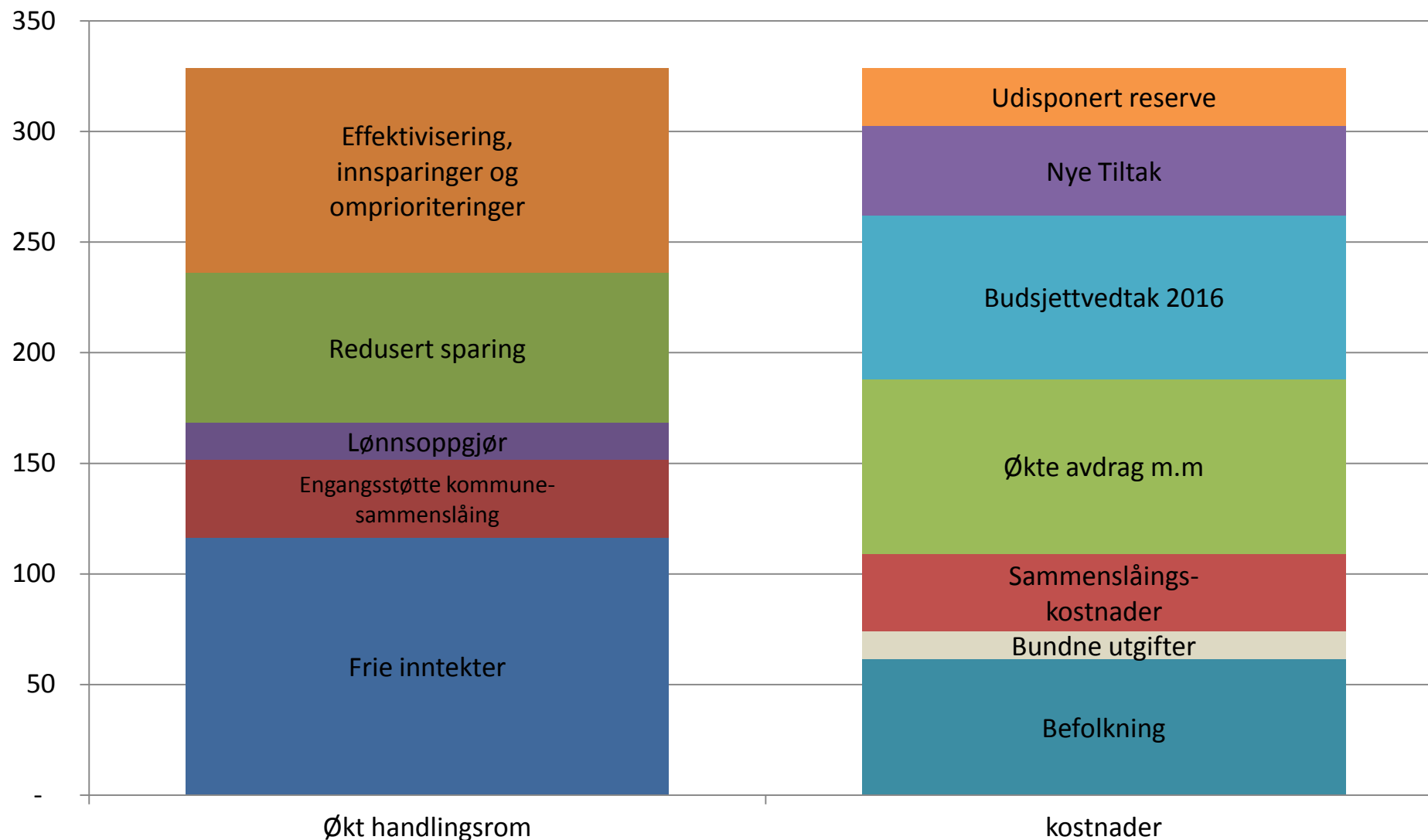
- Anslag på frie inntekter
  - Inntektssystemet
  - Skatteinntekter
- Investeringsstilskudd for heldøgns omsorgsplasser
- Udisponert reserve på 46 millioner kroner

Økonomiske handlingsregler og målsettinger

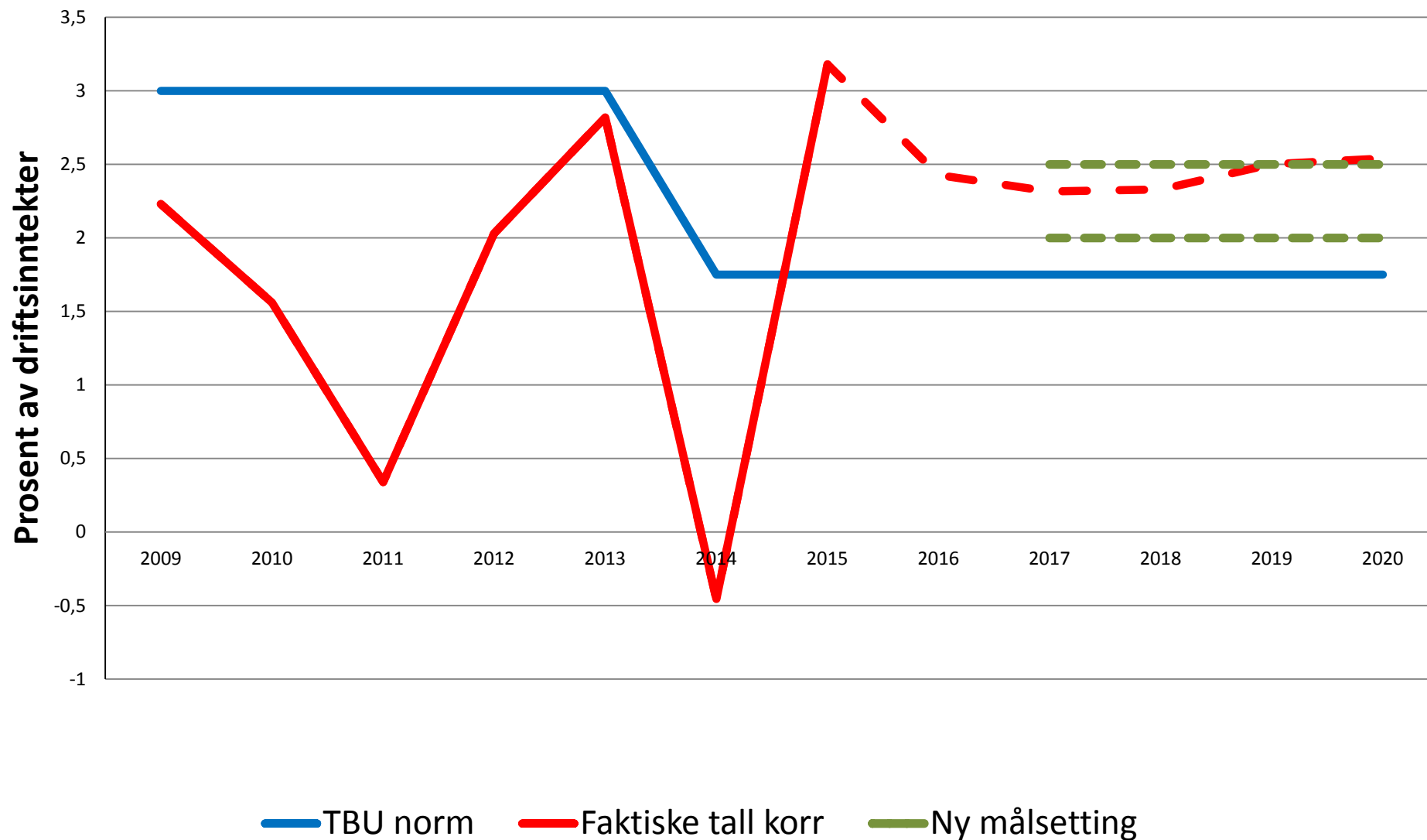
- Handlingsregel for kapitalutgifter (8%)
- Målsetting for gjeldsgrad (70 %)
- Målsetting om netto driftsresultat (2-2,5%)
- Målsetting om disposisjonsfond (5 %)

Tilgjengelige ressurser og kostnadsvekst

Tall i millioner kroner

Utviklingen i netto driftsresultat

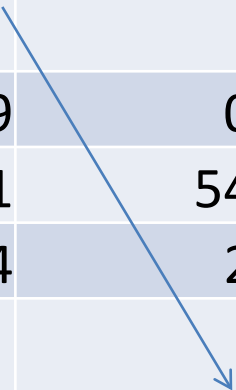
Hovedtall 2017-2020

milliarder kroner(2017-kroner)

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	-12,7	-12,9	-13,1	-13,2
Kapitalinntekter	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Sum inntekter	-13,0	-13,2	-13,4	-13,5
Driftsutgifter	11,9	12,0	12,1	12,1
Kapitalutgifter	0,9	1,0	1,1	1,2
Sum utgifter	12,8	13,0	13,2	13,3
Netto driftsresultat	0,2	0,2	0,2	0,2

Trondheim kommunes Kraftfond

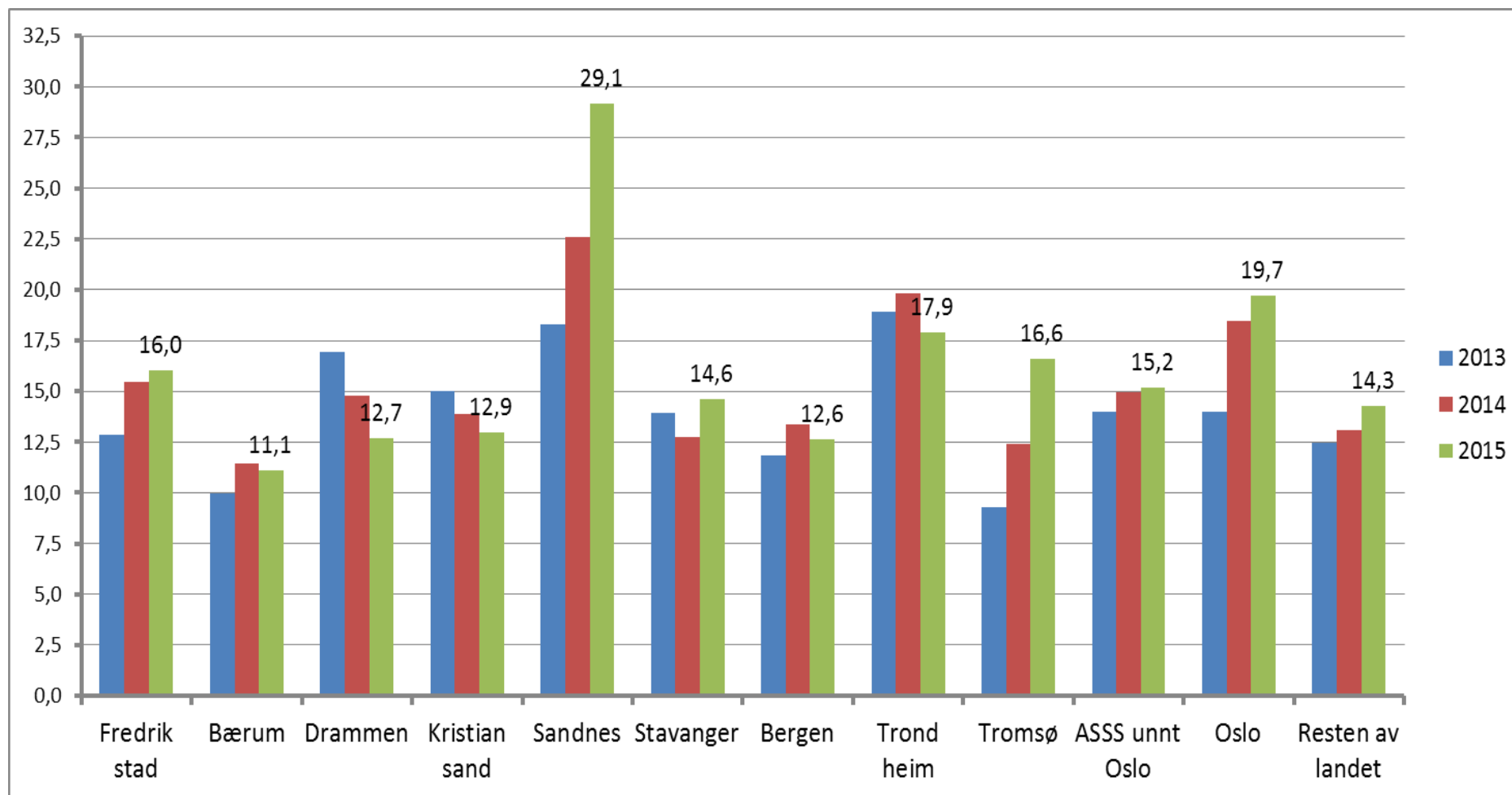
	2016	2017	2018	2019	2020
Realavkastning til disposisjonsfond	104	56	55	42	55
Bruk:					
Til drift		39	0	0	0
Til Inv		61	54	53	40
Særfond		4	2	2	2
Sum bruk av disposisjonsfond		104	56	55	42

Etterskuddsmodellen benyttes, opptjent avkastning benyttes året etter

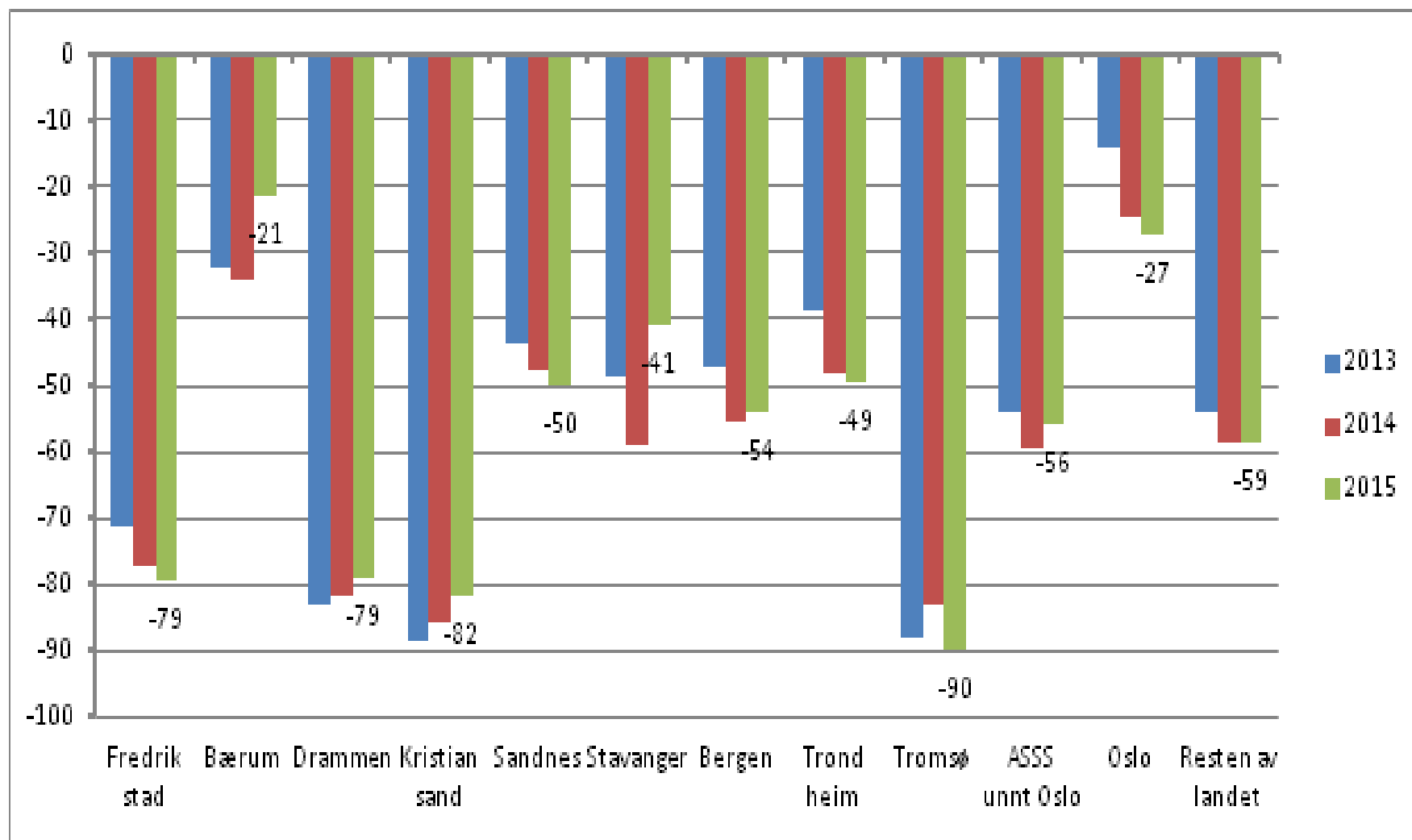
Hele realavkastningen til investeringer i 2018

Investeringsutgifter i prosent av driftsinntekter

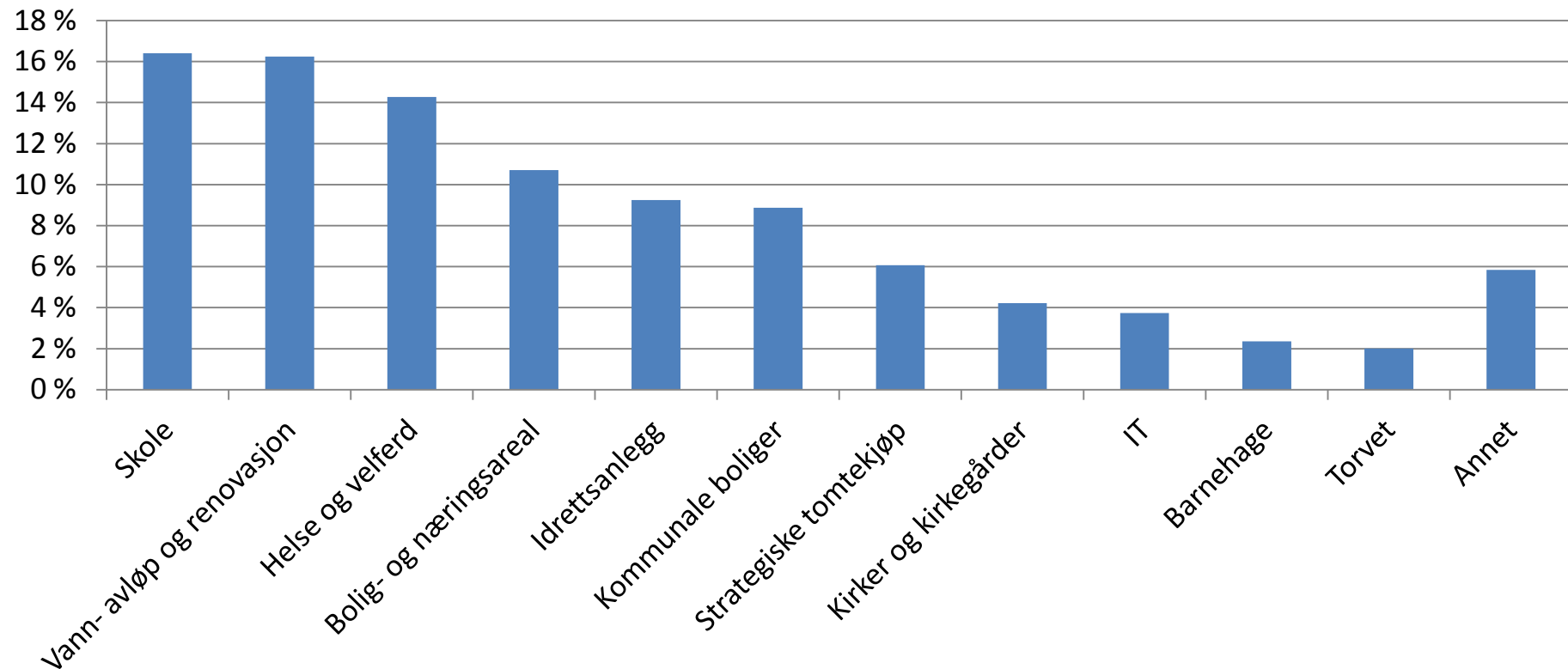

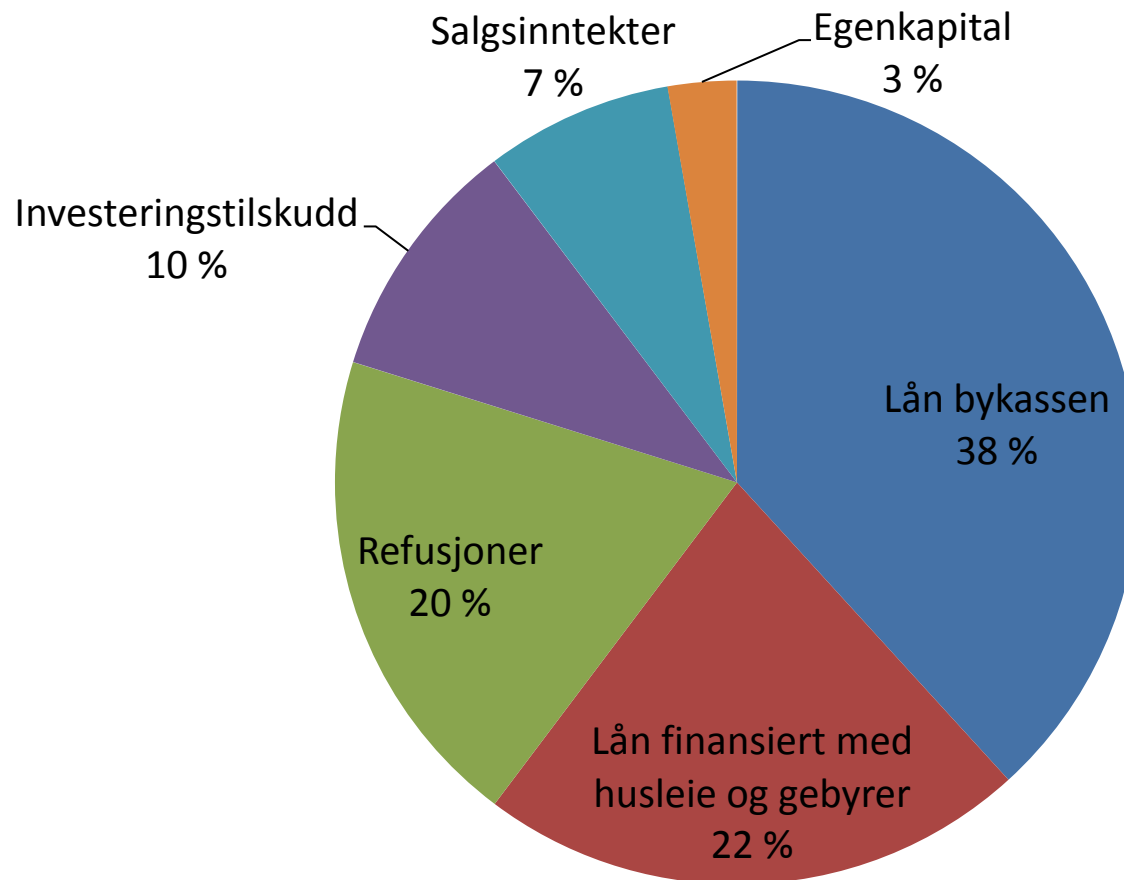
Netto gjeld i prosent av driftsinntektene

Fordeling av utgifter til investeringer på områder, 2017-2020

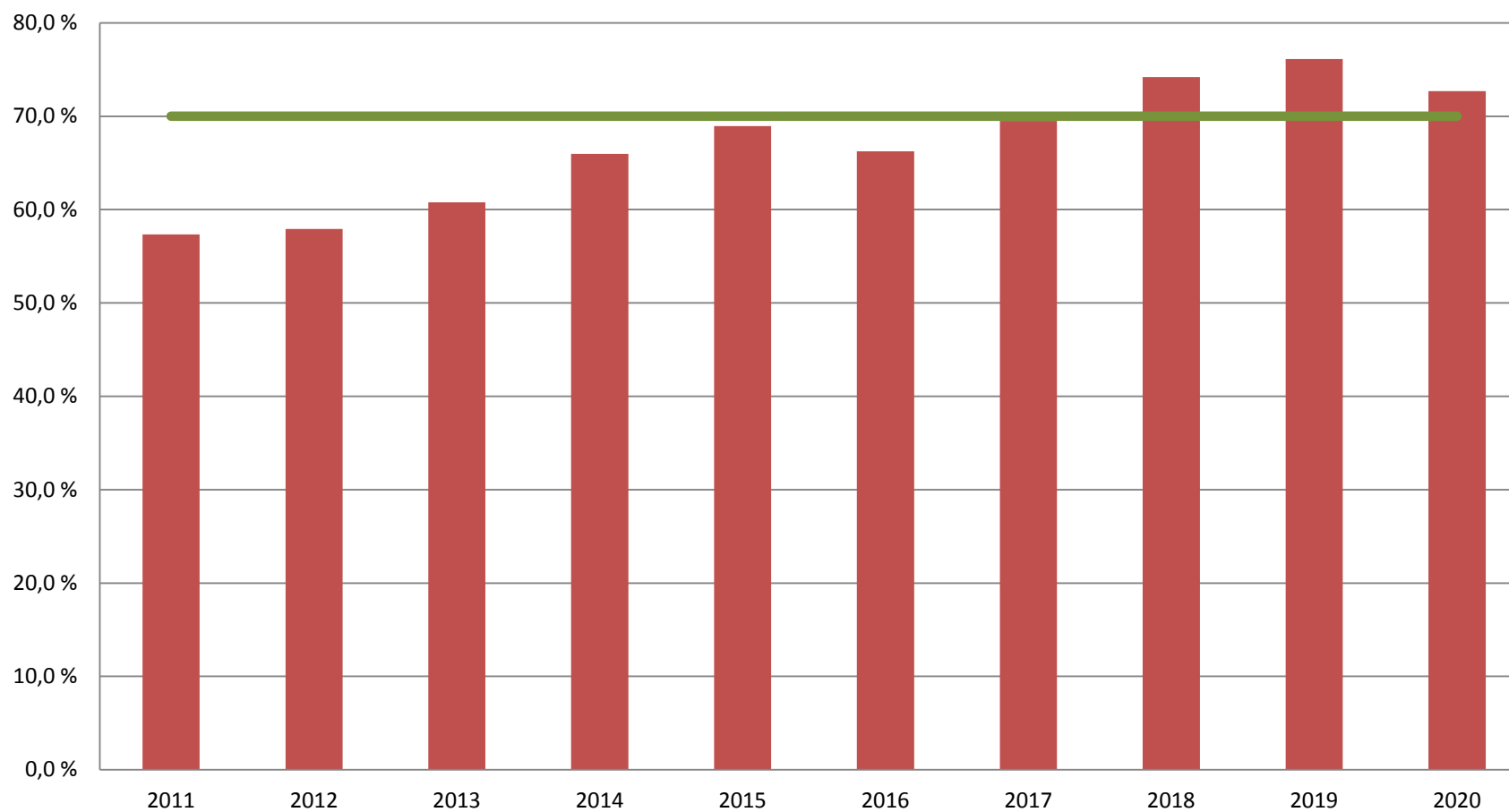

Finansiering av investeringene i perioden 2017-2020

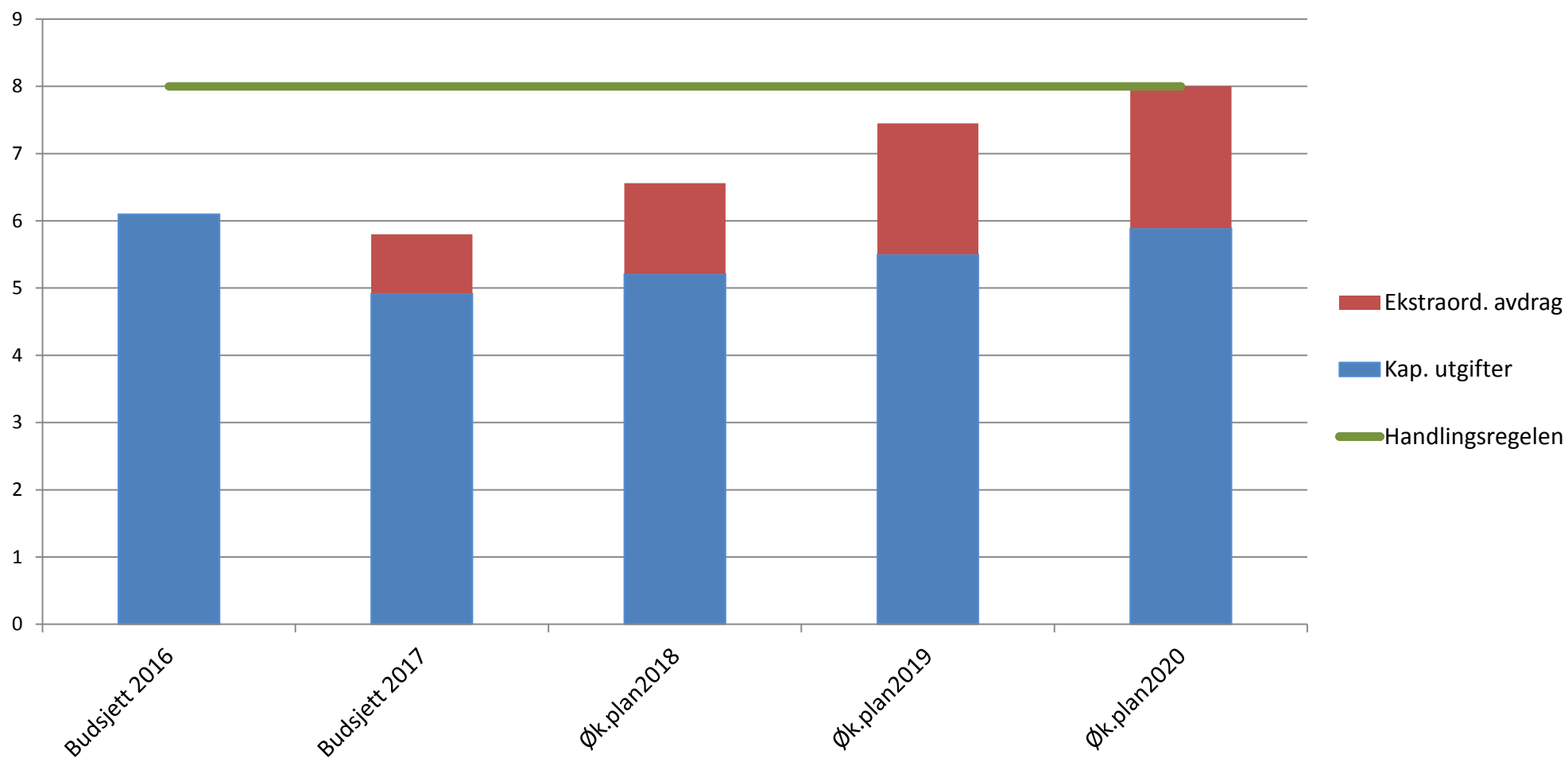

Gjeldsgrad

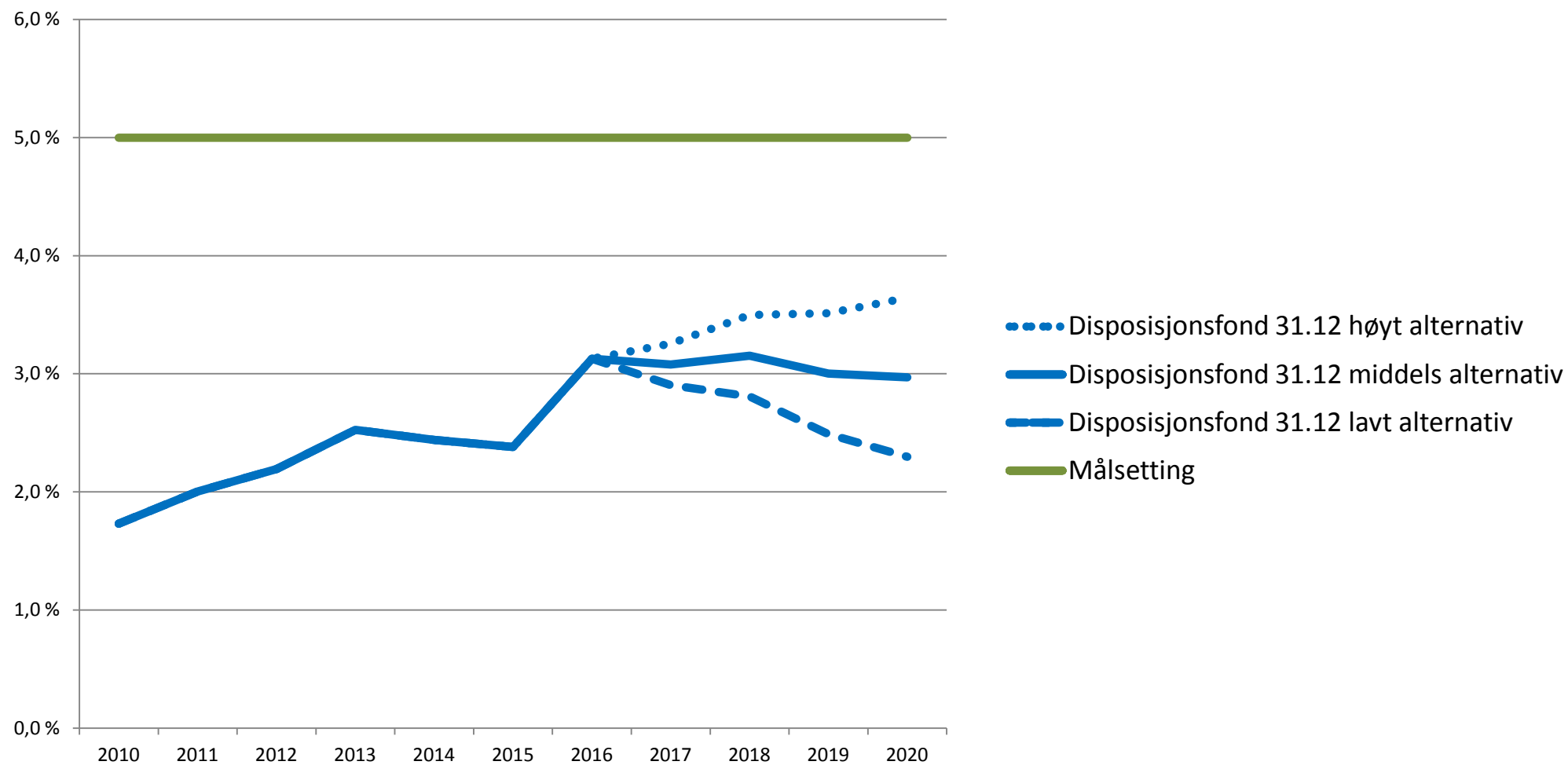
Bykassefinansiert gjeld som andel av driftsinntektene

Handlingsregelen for kapitalutgifter

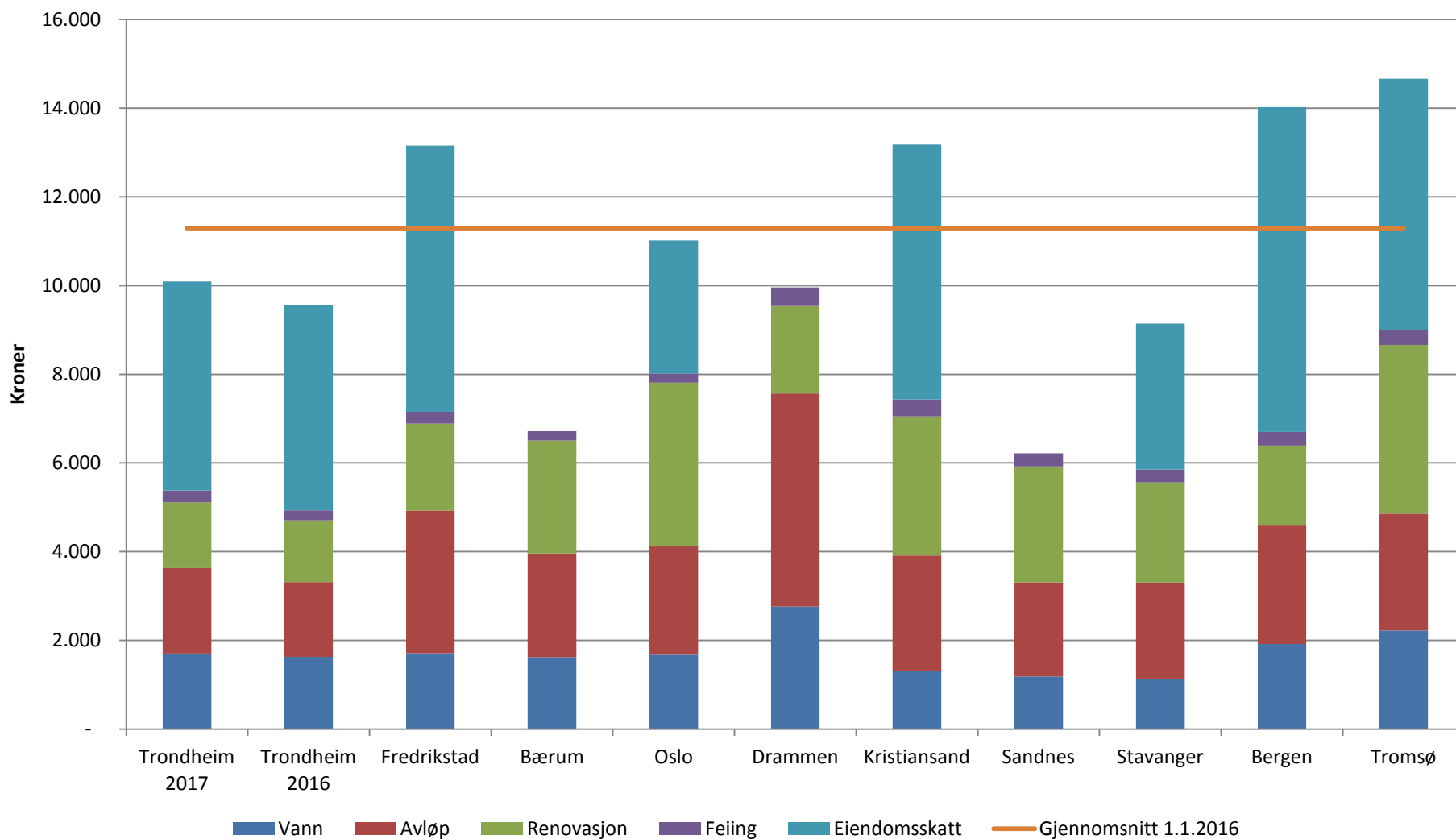
Disposisjonsfond

Eiendomsskatt og VARF-gebyr

- Eiendomsskatt
  - Økning med 0,1 promille, til 5,75 promille
- Vann og avløp
  - Årsgebyr vann, + 4,7 %
  - Årsgebyr avløp, + 14 %
- Renovasjon
  - Årsgebyr husholdning, + 7 %
- Feiing
  - Årsgebyr, + 14 %

Eiendomsskatt og VARF-gebyr

Oppvekst og utdanning

Utfordringer

- Sterk elevtallsvekst og behov for flere elevplasser
- Flere barn med behov for spesialpedagogisk hjelp og støtte i barnehage
- Flere elever med store og vedvarende behov i skole
- Flere barn med behov for omfattende bistand og hjelp
- Mange barn og unge i fosterhjem og i institusjon
- Høyt sykefravær ved flere enheter

Strategier

- Hovedprioritering: Styrke det helhetlige læringsløpet fra barnehage til videregående opplæring
  - Grunnleggende ferdigheter
  - Læringsmiljø
  - Kvaliteten på de ordinære tilbudene
  - Samarbeid med foresatte
- Tidlig innsats – tidlig i alder og tidlig i forløp
- Kunnskapsbasert arbeid

Tiltak barnehage

- Økt budsjett for spesialpedagogiske tiltak (10 millioner kroner)
- Prioritering av tidlig innsats rettet mot barn og familier i barnehager med levekårsutfordringer (8,0 millioner kroner)
- Økte midler til kvalitetsutvikling (1,8 millioner kroner i 2017, økende til 2,5 millioner kroner i 2020)
- Økte inntekter fra andre kommuner for barn i private barnehager (10 millioner kroner)

Tiltak skole

- Befolkningskompensasjonen foreslås omprioritert for å sikre tilbudet til blant annet:
  - Spesialundervisning til elever med store og vedvarende behov (10 millioner kroner)
  - Skoleplass for barn som har fosterhjem i andre kommuner (3 millioner kroner)
- Nye satsinger foreslås finansiert gjennom en omprioritering fra ordinær undervisning:
  - IKT-satsing i skole (2,5 millioner kroner)
  - Styrking av lærerkompetanse i fag (1 million kroner)
  - Skoleeierprosjekt med MAM (1,2 millioner kroner)
  - Utvikling av digitale læremidler (1,1 millioner kroner)

Tiltak barne- og familietjenesten

- Økt budsjett for helse- og avlastningstjenesten for barn og unge (7 millioner kroner)
- Opptrappingsplan skolehelsetjeneste (3,5 millioner kroner i 2017, økende til 6,5 millioner kroner i 2020)
- Styrke familietiltak i hjemmet (4 millioner kroner)
- Redusere antall plasseringer i fosterhjem og institusjoner (-5 millioner kroner)

Investeringer: 2 milliarder kroner

Barnehage

- Risvollan i 2019
- Kolstad/Saupstad i 2020

Skole

- Berg i 2017
- Lade skole med idrettshall i 2018
- Sjetne og Okstad i 2019
- Huseby, Saupstad/Kolstad og Jakobsli i 2020

Innovasjon - LINK

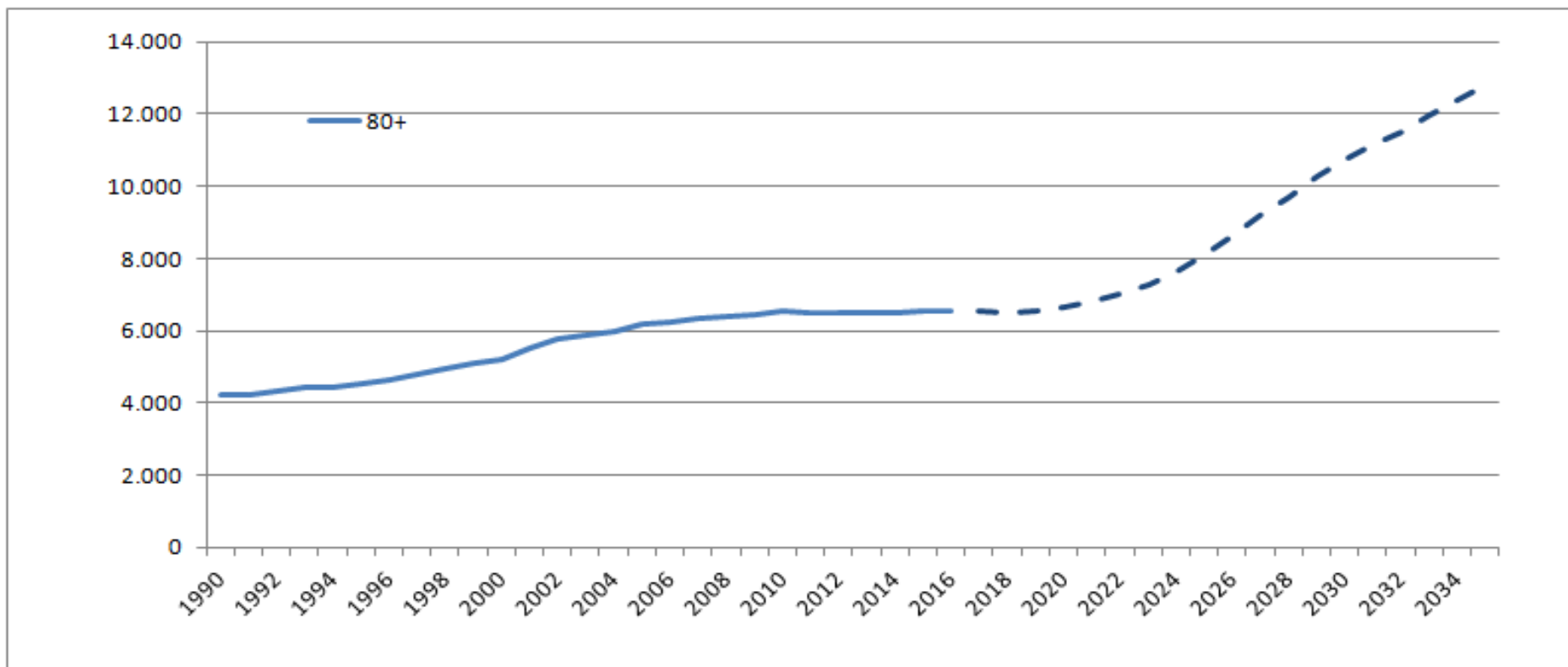
Helse og velferd

Helse og omsorg - utfordringer

- Lav bemanning i eldreomsorg - både velferdssentre og hjemmetjeneste
- Kraftig økning av antall eldre fra 2025 krever forberedelser nå
- Omstillingsbehov i pressede tjenester

Helse og omsorg - utfordringer

Helse og omsorg – utfordringer

Behov for helse- og velferdssenter

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	Sum
Dagens praksis	Risvollan hv-senter		Nidarvoll helsehus	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	18
Investerings utgifter, tall i millioner	700		722	700	700	700	700	700	1.400	700	700	700	700	1.400	700	1.400	12.622

Hovedstrategier

- Tidlig innsats
  - Styrke befolkningens evne til å mestre egen hverdag gjennom tidlig innsats
- Styrke bemanningen
- Kvalitet og kompetanse
- Velferdsteknologi

Tiltak helse og omsorg

- Styrke tjenester til hjemmeboende med 10 millioner kroner
- Bedre standard på bekostning av vekst i antall sykehjemsplasser
  - Styrke kompetansen og kvaliteten i helse- og velferdssentrene med 25 millioner kroner fra og med 2017
  - Styrke kompetansen og kvaliteten i helsehus med 5 millioner i 2017 økende til 10 millioner kroner i 2020
- Styrket legevaktstilbud

Investeringer helse og omsorg-1,5 mrd kr

- Ca. 80 flere plasser med heldøgns omsorg i planperioden
- Helse og velferdssenter – ca 1,4 milliarder kroner
  - Persaunet helse- og velferdssenter 2017
  - Kattem omsorgsboliger 2017
  - Helsevakt og helsehusplasser i Mauritz Hansens gt. 2018
  - Risvollan helse- og velferdssenter 2020
- Velferdsteknologi utstyr og infrastruktur 128 millioner kroner i planperioden
- Helseplattformen – 100 millioner kroner

Kvalifisering, arbeid og velferd - utfordringer

- Skaffe hensiktsmessige kvalifiseringstiltak som sikrer sosialhjelpsmottakere aktivitet
- Sikre at flere utviklingshemmede kan bo mer selvstendig med riktig hjelp
- Sikre tilstrekkelig med boliger og tjenester til rusavhengige
- Lang ventetid på tildeling av kommunal bolig

Strategier

- Tidlig innsats
  - Styrke befolkningens evne til å mestre egen hverdag gjennom tidlig innsats
- Styrke bemanningen
- Kvalitet og kompetanse
- Velferdsteknologi

Kvalifisering, arbeid og velferd -tiltak

- Etablering av fulltids tiltaksplasser for ungdom
- Nye lokaler til voksenopplæringen i november 2017
- 44 boliger for rusavhengige i Jarleveien
- Bedre brukersammensetning ved tildeling av bolig til utviklingshemmede
- Større økning av kommunale boliger i programperioden

Investering

- Investerer nesten 1 milliard kroner i boliger i perioden
- Kommunen skal anskaffe 430 boliger i perioden
- Satsing på boliger for rusmisbrukere

Bosetting av flyktninger – utfordringer

IMDi signaliserer et bosettingsbehov på inntil 650 flyktninger, derav inntil cirka 160 enslige mindreårige.

- Anskaffelse av tilstrekkelig antall boliger
- Raskere overgang fra introduksjonsprogram til jobb som sikrer økonomisk selvforsørging
- Sikre at alle enslige mindreårige gjennomfører grunnskole og videregående opplæring
- Flyktninger med traumatisk bakgrunn

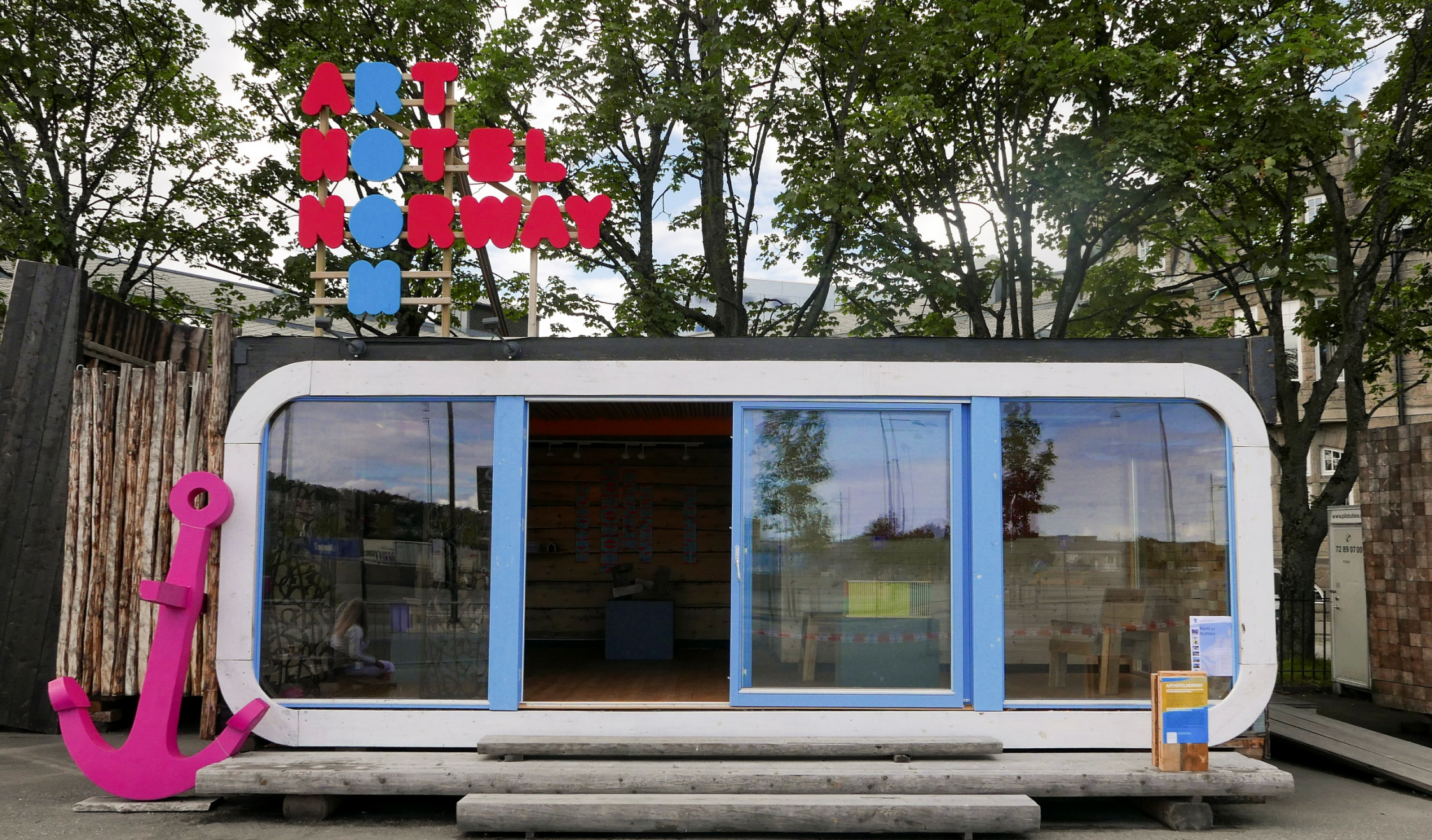
Bosetting av flyktninger – tiltak

- 40 % av flyktninger blir bosatt i private boligmarkedet
- Styrking av samarbeidet med næringslivet og frivillige organisasjoner
- Mulig etablering av integreringsmottak
- Etablering av heldags kvalifiseringstilbud for alle enslige mindreårige
- Etablering av et lavterskeltilbud med vekt på friskliv og mestring for barn og voksne

Innovasjon Helse- og velferd

Lokaliseringstjeneste med GPS

Kultur og næring

Utfordringer

- Utvikle og etablere nye kunst- og kulturarenaer
- Tilstrekkelig areal for gravplasser
- Øke dekningsgraden for idrettsanlegg
- Sikre god planlegging og gjennomføring av store idrettsarrangement
- Tilrettelegge for fysisk aktivitet for flere
- Videreutvikle Trondheim som nærings- og studieby

Strategier

- Pådriver i tverrfaglige samarbeid for etablering og utvikling av kunst- og kulturarenaer
- Opprettholde Trondheims profil som kulturby for barn og unge
- Regulering og erverv av tilstrekkelig areal til kirkegårdsutbygging
- Oppfølging og implementering av vedtatte mål og ambisjoner for idrettsforvaltningen 2015-2020
- Pådriver og koordinator i campus- og studieby samarbeidet, og i regionalt samarbeid for å styrke byens og regionens posisjon i næringslivs-sammenheng.
- Fortsatt tverrsektorielt arbeid for å utvikle bydelen Saupstad-Kolstad

Tiltak – kultur og kirke

- Kulturtribunen Ranheim: 5,4 millioner kroner
- Kulturenheten: Bistand i større arrangement 0,2 millioner kroner
- Økt tilskudd til:
  - Drift av kirkegårder i takt med utbygging
  - Drift av kunsthall: 3,1 millioner kroner
  - Kunst og kulturtiltak, profesjonelle 0,4 millioner kroner
  - Kulturnæring 0,2 millioner kroner
  - Litteraturhus; 0,8 millioner kroner

Tiltak – idrett og friluftsliv

- I planperioden legges det til rette for utbygging av inntil tre haller bygd av idrettslagene
- Økt vedlikehold til idrettsanlegg, 5 millioner kroner i 2018
- Leie av provisoriske garderobebygg Lade idrettspark: 2,0 millioner i 2017 og 1,8 millioner kroner i 2018
- Lade sambruksanlegg: Bidrag til hovedfordelingsrom til El-forsyning, 1 million kroner
- Arrangement i Granåsen: 1 million kroner
- Fortsatt søke- og planleggingsprosess VM på ski/
Utviklingsprogram Trøndelag 2023: 1,1 million kroner
- Søknad VM på ski 2023: 1 million kroner

Investeringer kultur og kirke

Kultur - 579 millioner kroner i planperioden

- 451 millioner kroner til kirke- og kirkegårdsutbygging
  - 113 mill rehabilitering av kirkebygg
  - 338 mill kirkegårdsutbygging
- 60 millioner kroner til offentlig utsmykking (1,25 %)
- 23 millioner kroner til mindre investeringer kultur
- 45 millioner kroner til kulturarena Risvollan

Investeringer idrett og friluftsliv

Idrett og friluftsliv - 988 mill i planperioden

- 36 millioner kroner til frilufts- og nærmiljøanlegg
- 718 millioner kroner til utbygging i Granåsen
- 103 millioner kroner til utbygging Lade idrettspark
- 70 millioner kroner til rehabilitering av Husebybadet
- 61 millioner kroner til diverse investeringer idrett
- Utbygging av Trondheim Spektrum

Innovasjon - Kulturkvartalet

Byutvikling

Utfordringer

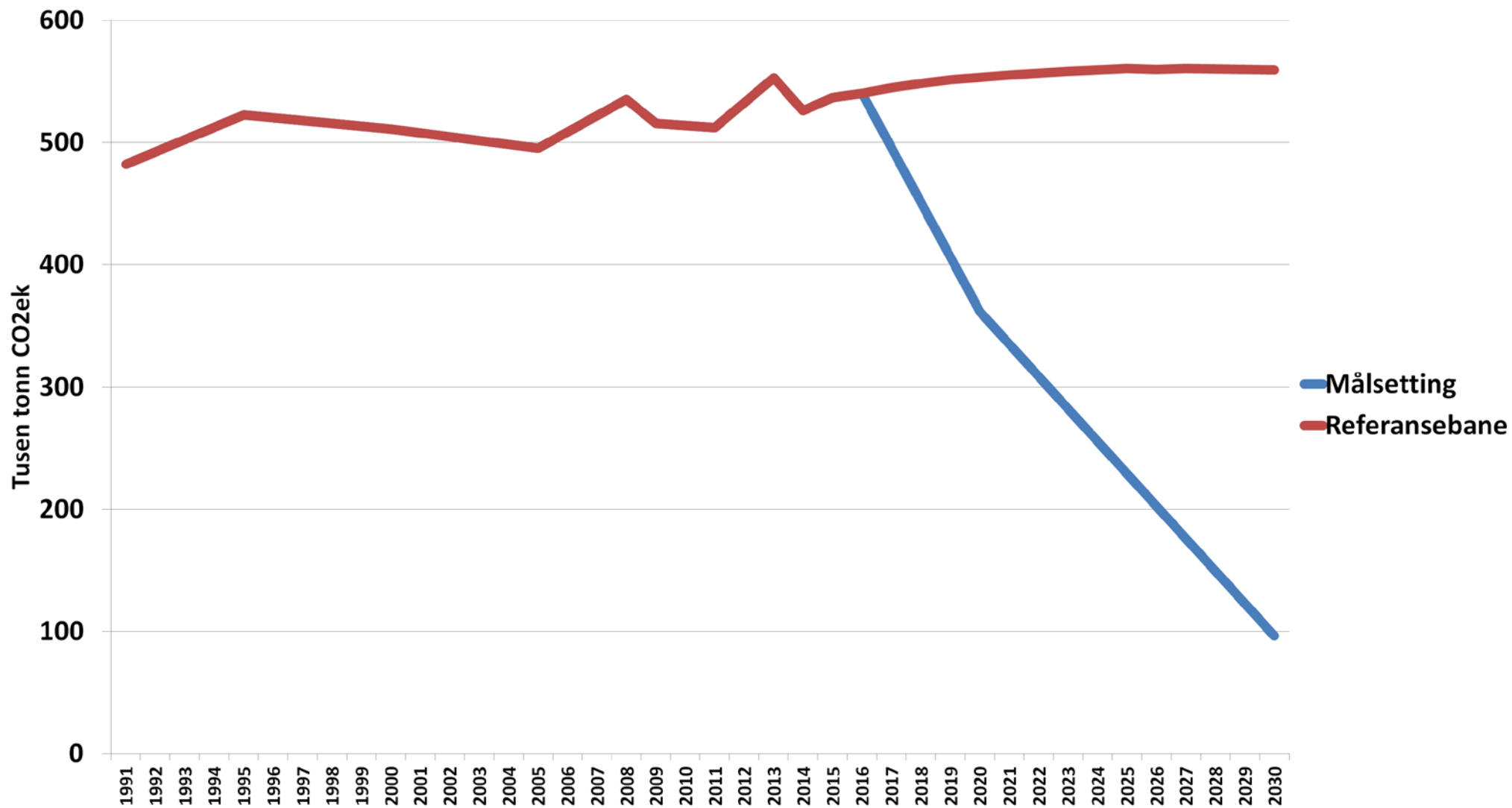
- Miljø og klima: Gjøre det lett å leve miljøvennlig
- Attraktiv by: Byutvikling for fremtiden

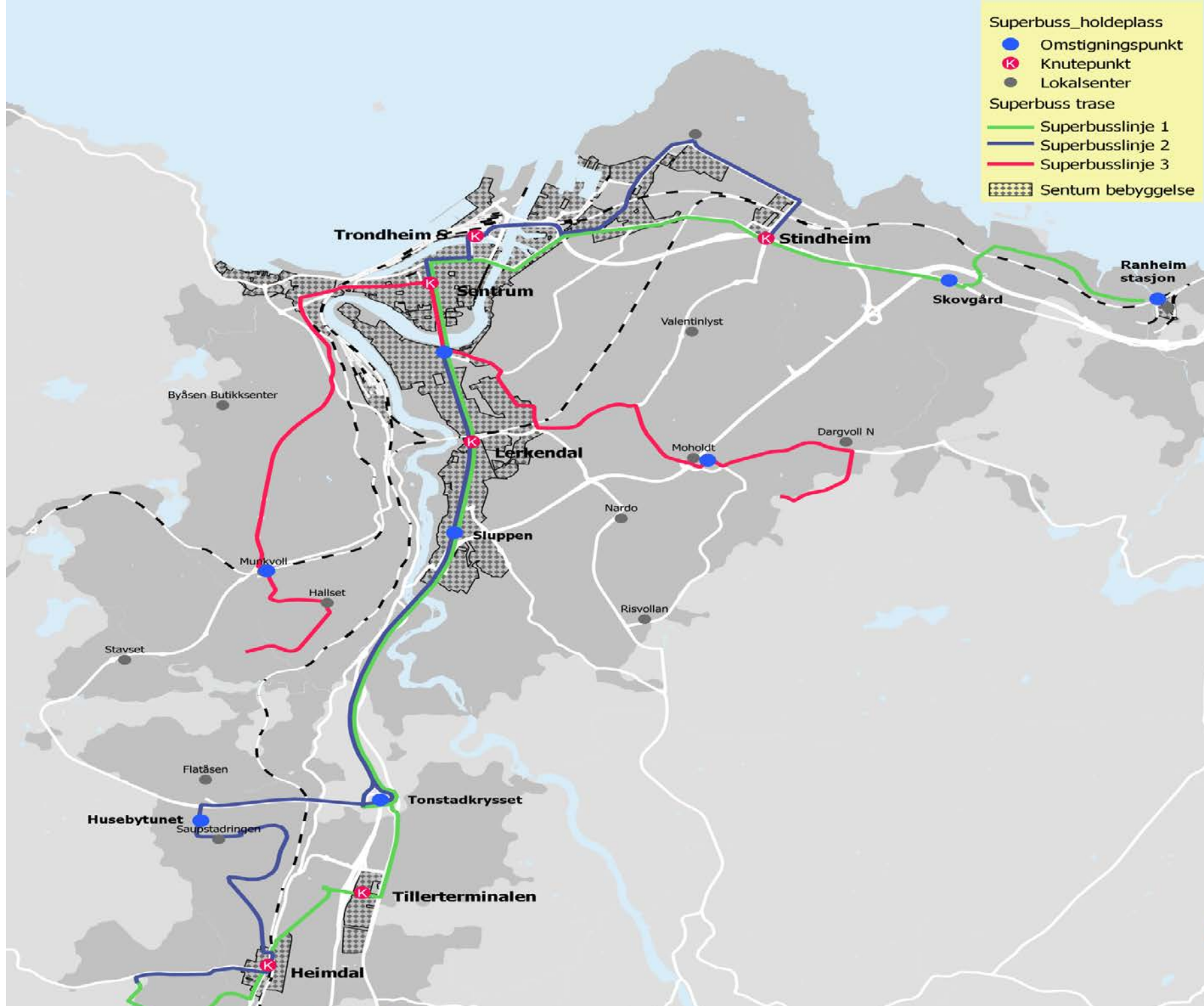

Strategier miljø og klima

- Redusere byens klimagassutslipp
- Nullvekst i biltrafikk
- Fortette med kvalitet

Klimagassutslipp i Trondheim mot 2030

Andre tiltak miljø og klima

- 5 millioner til klimatiltak
- Legge enda bedre til rette for gående og syklende
- 200 elbiler i kommunen i løpet av 2018
- Bygge klimavennlige skoler, barnehager og helsehus
- Skille rent og skittent avløpsvann – reduserer utslipp
- Iverksetter vedtatt piggdekkgebyr

Strategier for en attraktiv by

Levende og inkluderende midtby

Sikre tomter til skoler, barnehager og helsehus

Ta vare på byens kulturminner

Engasjement i campusprosjekt til NTNU

Investeringer: 4,4 milliarder

- Vann og avløp (1,65 mrd.)
- Utvikling av byrom og grøntområder (77 mill.)
- Kjøp av formålstomter (648 mill.)
- Opprusting Torvet (370 mill.)
- Tilrettelegging for bolig- og næringsareal (1,1 mrd)

Innovasjon

Interne tjenester og arbeidsgiverområdet

Utfordringer

- Ledelse, ledelsesutvikling og lederstøtte
- Gevinstrealisering ved digitaliseringsprosjekter
- Intern samhandling

Strategier

- Trondheim kommunes arbeidsgiverpolitikk 2016-2020
- Temaplan for IKT, digitalisering og velferdsteknologi 2015 – 2018
- Strategier for innovasjon og åpenhet
  - Forsknings-, utviklings- og innovasjonsstrategien
  - Gründerstrategien
  - Innkjøpsstrategien

Tiltak

- Etablerer to nye ledernivåer, rekrutterer nye ledere og investerer i ledelsesutvikling for alle ledere
- Utvikler og tar i bruk nye digitale tjenester for å bedre samhandling med innbyggere og næringsliv
- Fremmer åpenhet og innovasjon gjennom:
  - Metoder for åpne, innovative anskaffelser
  - Verktøy som tar høyde for variasjoner i brukernes behov og bidraget til pårørende, frivillige og sosiale entreprenører
  - Tilrettelegging for bred medvirkning i utviklingsarbeid gjennom samskriving, åpne data og åpne systemer.

Investeringer

- Innbyggerrettede investeringer (49,1 millioner kroner)
  - Herav MinSide (9,6 millioner kroner)
- Fellessystemer og basistjenester (95,8 millioner kroner)
  - Herav ERP økonomi og regnskap (57,0 millioner kroner)
  - Herav Saksbehandlingsløsning (33,2 millioner kroner)
- Infrastruktur (153,6 millioner kroner)
  - Herav PC (88,6 millioner kroner)
  - Herav IKT skole (50,9 millioner kroner)

Innovativ ledelsesutvikling

Oppsummering

- Innovasjon, tidlig innsats, lederskap og medarbeiderskap
- Byen vokser – flere eldre og flere barn
- Nye økonomiske handlingsregler
- Ekspansivt investeringsforslag
- Viderefører vedtatte økninger i driftsbudsjettet

